ЗМЕСТ

БАЦЬКАЎШЧЫНЕ

Хай жа вам так не здаецца... 6
Зашумеў лес разгуканы 7
Перад бурай 9
Там 10
З песень а бітвах 12
Устань 14
Ворагам Беларушчыны 15
А хто там ідзе? 17
Можна... 18
«Я відзеў душы сільныя...» 19
Зіма 20
Наша мінуўшчына 22
Чаго хмурыцца?.. 23
Яшчэ прыйдзе вясна 25
Хто ты гэткі? 26
Беларушчына 27
Вялікдзень 29
Зваяваным 30
Апекунам 31
Жніво 33
Гэй, капайце, далакопы... 34
Мой край 36

Роднае слова 37
«Нашай ніве» 39
Хрыстос васкрос!.. 40
Спека 41
Злажыўшы рукі... 42
Годзе... 43
Прарок 45
Цару неба й зямлі 48
Маладая Беларусь 50
Тутэйшы 52
Казка аб песні 54
Груган і салавей 56
Валачобнікі 57
Вясна 1915-ая 59
Маё цярпенне 61
На суд 62
Сярод магіл 63
Чаму? 64
Бацькаўшчына 65
Для Бацькаўшчыны 66
Наша гаспадарка 67
Пчолы 68
Свайму народу 69
На сход! 72
Спадчына 73

Як цені 74
Паязджане 76
Беларускія сыны 78
Паўстань... 79
На нашым... 81
Новы год 82
25.III.1918–25.III.1920
Гадаўшчына-памінкі 83
На вайсковыя матывы
(Песні на ваяцкі лад) 85
Дзе ты, хмелю, зімаваў?.. 85
Габруся ў жаўнерку ўзялі... 86
Гэй, паехаў сын Даніла... 87
Будзь здаровы, бацька, маці... 89
А ў бары, бары... 91
Ой, вяду бяду... 92
Едзе Янка ў поле... 94
Гэй, у лесе, пры даліне... 95
У вырай! 97
На Біблейныя матывы 98
Бай 99
«Вяртаюцца з выраю жоравы, гусі...» 101
«На шырокім, на далёкім...» 102
Перад будучыняй 103
«...О так! Я — пралетар!..» 105
Акоў паломаных жандар... 106

Каб... 109
На пагранiччы 111

ЗАКЛЯТАЯ КВЕТКА

Сон 114
Заклятая кветка 116
Палац 118
Чорны Бог 119
Ноч за ночкай... 120
Адцвiтанне 121
З мiнуўшых дзён 122
Песня званара 124
Песня сонцу 126
Воўк 127
Явар i калiна 128
Паляўнiчы i пара галубкоў 129
Грабар 136
Дудар 139
Знямога 141
Кат 142
Ваўкалак 144
Хохлiк 146
У Купальскую ноч 147
Чараўнiк 155
Грай жа, музыка... 165

Рунь 167
Забытая карчма 169
Голад 171

СВАІМ І ЧУЖЫМ

Паэзія 174
Куды ні ўцякаю... 176
Мая малітва 177
Да N. 178
Паэтам 179
Разлад 180
Я не паэта 181
З маіх песень 182
Каму вас, песні?.. 183
Бабулька — прадаўчыца зёлак 185
Дзяўчынка і вянок 187
Як я полем іду... 188
Снег 189
«Шуман» 191
Мой дом 193
Над Іматрай 194
Мая думка 196
Я ад вас далёка... 197
Брату ў чужыне 199
Па дарозе 201

Шчаслівасць 202
Замкавая гара 203
Кругаварот 205
За годам год 206
Жняя 207
Мінуты шчасця 208
Блізкім і далёкім 209
Зоркі 211
Слугам алтарным 212
Прыстаў я жыць... 213
Мая малітва 216
Пад крыжам 217
Шлях мой... 219
Чалавеку 220
«З зорак усходніх, заходніх,
з бліскучай...» 222
Абнімі... 223
Будзь смелым!.. 224
З вячэрніх дум 225
Асеннім вечарам 226
Па шляху 227
Ўспомні!.. 229
Смейся!.. 230
Сыйду... 232
Ўвесь да дна... 234

На вуліцы 236
Плача восень 238
Мая вера 239
«Калі часам табе сэрца ные, баліць...» 240
Мая навука 241
Груган 243
«Можам часта мы плакаць...» 245
За ўсё... 246
І прыйдзе 247
У лесе 249
Вецер 252
Ёсць жа яшчэ... 253
Шоў я пушчаю... 254

ПАЭМЫ

Уступ да паэмы 256
Курган 258
На Дзяды 266
На Куццю 273

БАЦЬКАЎШЧЫНЕ

ХАЙ ЖА ВАМ ТАК НЕ ЗДАЕЦЦА...

Хай жа вам так не здаецца,
Што бяда ўжо і заціснe.
Знайце, ліха пэратрэцца
І маланкай доля бліснe.

Праўда, поўны сумаў весці
Буйны вецер нам прыносіць,
Што як з гора, як з балесці
Каля нашых хат галосіць —

І галосіць, і заводзе,
Плача, як па дзетках маці,
Аж бы крыкнуў: годзе, годзе!
Годзе сэрца жалем рваці!

Але ўсё ж, хай не здаецца,
Што бяда ўжо і заціснe, —
Наша ліха пэратрэцца,
І маланкай доля бліснe.

1906

Зашумеў лес разгуканы

Зашумеў лес разгуканы,
Нівы задрыжалі,
Задрыжалі і тыраны,
Што бяду стваралі.

Зашумелі, загрымелі
Магутныя песні:
«Доўга, доўга мы цярпелі, —
Доля, воля, ўскрэсні!»

І глядзіце, што за дзіва!
Наракаць не трэба —
Буйна ўзойдзе наша ніва,
Будзе волі, хлеба.

Дзе ляжалі дзірванамі
Панскія абшары,
Дзе казённыя вякамі
Пусцелі гушчары,

Дзе была адна пустыня —
Елкі ды бярозкі, —
Поле будзе, пушча згіне,
Стануць хаты, вёскі.

Загарыцца сонца смагай,
Дух люду і сіла,
Доля, воля ясным сцягам,
Зоркай ўзыйдзе мілай.

. . . .

Верце песні — скора, скора
Гэты дзень настане, —
Ўжо ўздымае людаў мора
Праўды панаванне.

Паўставаць будуць тыраны,
Але мы не зляжам,
Крывёй збрызгаем паляны,
А свайго дакажам.

Наша гора, нашы слёзы,
Кроў і пот крывавы
Стануць ў спёкі і марозы
За нашыя правы.

З грудзей нашых панясецца
Вір песень грымучых
І ў адзін голас зліецца,
У адзін магучы.

«Смерць таму, хто хлеб астатні
Бедным выдзірае!
Смерць таму, хто на люд братні
Кайданы ўздзявае!»

1906

ПЕРАД БУРАЙ

Што бачу? — ўсё ціха, ўсё спіць пад няславай...
Ці ж праўда? — няўжо гэта вораг асіліў?
Няўжо ўсе байцы за народную справу
Тыранамі зможаны, леглі ў магіле?

Няўжо ўвесь народ упаў гэтак нікчэмна
І даўся без голасу дэспату ў рукі?
Няўжо дух свабоды, дух сілы мяцежнай
Замёр і не ўскрэсіш ніякай прынукай?

Ці ж мала няшчасцяў, ці ж мала слёз мора?
Ці ж мала кайданаў, мучэнняў не ў меру?
О, не! Штосьці сэрца іначай гавора, —
Я гэтакай цішы не веру, не веру!

Так толькі бывае прад летняю бурай —
І птушка замрэ, й пагляд сонца нясмелы,
На небе ж збіраюцца хмура за хмурай,
І гром заграхоча, і дрогне свет цэлы!

1907

ТАМ

Там кроў ліецца, там за волю
Барцы на вісельні ідуць,
А вы, вы мучаны найболей,
Спіцё, хоць вас даўно там ждуць.

Скажыце мне, а за каго йны
Пайшлі на смерць, пайшлі вайной?
Хто ёсць на свеце так дастойны,
Што трэ ахвяры аж такой?

Га, з вас ніхто таго й не знае,
Што йдуць за тых на бітваў жар,
Хто труд свой потам аблівае,
Над кім стаіць з нагайкай цар.

Што йдуць за тых на катні здзек,
Хто сваёй працай горкай, цяжкай
Свет корміць, — сам галодны век,
Адзеты лапцямі, сярмяжкай.

Што йдуць, каб бедным і галодным
Дзянькі сыцейшы зацвілі,
Зрабіць нявольніка свабодным,
Даць бяззямельнаму зямлі.

Дык вось, на смерць ісці іх змусіў
Найнешчасліўшы чалавек.
А вы, адродкі Белай Русі,
Спіцё, як быццам кат засек!

До спаць! Паўстаньце грамадою
І йдзіце ім там памагаць,
Паўстаньце крэпасцю такою,
Каб ворог вас не мог зламаць.

Паўстаньце, покуль цар звыродны
Крыві ўсяёй не выссаў з вас!
Паўстаньце! Край ваш стогне родны,
Заве збаўляць, як зваў не раз.

Паўстаньце, гляньце, Божа мілы,
Свабода, сонца вас заве!
Крыху адвагі й дружнай сілы,
А шчасце вечна зацвіце.

Зганіце сон, аслепны сон,
Збудзіце дух прыбіты свой,
І ўдарце ў згоды гучны звон,
І сабярыцесь грамадой!

І йдзіце, йдзіце вы туды,
Дзе ўжо даўно кроў льюць за вас,
Нясіце велiч слёз, бяды,
Нясіце крыўды напаказ!

Хай кроў пальецца дзень, другі
Варожым трупам на падсціл,
Хай у няволі ланцугі
Спадуць ад грому вашых сіл!

1906

З ПЕСЕНЬ А БІТВАХ

Іграюць сурмы баявыя,
Віхор разносе іхні звон, —
І песні дзіўныя такія
Ад іх лятуць да ўсіх старон.

Аб славе цуднай граюць сурмы,
Аб шчасці люду усяго;
Завуць змагаць нявол̀і штурмы,
Завуць... ой, многа да чаго!..

Дый дарма звоняць сурмы гулка,
Народ абманены прыціх, —
Той спіць, той ходзе без прытулка,
А жаль і роспач ува ўсіх.

Мучыцель толькі рад, снуецца,
Як шакал дзікі па трупах, —
З ахвяр сваіх ваўком смяецца,
З ахвяр, што мруць у ланцугах.

І відзець страшна ў путах сілу,
Людскі ўвесь з жалю енк і плач,
Аж хоць кладзіся у магілу
І свету гэтага не бач.

І ходзіш так, як пагарэлы,
І хочаш людзям скаргі слаць,
Азвацца крыкам на свет цэлы:
Дзе праўды, волі дзе шукаць?!

А сурмы граюць баявыя,
Віхор разносе іхні звон, —
І песні дзіўныя такія
Ад іх лятуць да ўсіх старон.

1906